

Andrzej Wójcik
Sekretarz Zarządu Głównego
Śląskiego Związku Chórów i Orkiestr

Kondycja społecznego ruchu muzycznego na Śląsku. Raport

Wprowadzenie

Godna uwagi i nader wymowna jest owa zbieżność czasu wiążąca zwołany w 2010 roku Kongres Kultury Województwa Śląskiego z niezakończonymi jeszcze obchodami stulecia śląskiego związku śpiewaczego. Powołany do istnienia 18 kwietnia 1910 roku Związek Śląskich Kół Śpiewackich (obecnie: Śląski Związek Chórów i Orkiestr) stał się czynnikiem kulturowego i społecznego awansu polskich Ślązaków, którzy u progu XX wieku, będąc obywatelami państwa pruskiego, coraz śmielej i skuteczniej upominać się zaczęli o swoje mocno ograniczone prawa.

Utworzenie federacji luźno dotąd działających kółek śpiewaczych było wydarzeniem niezwykłym. Jego prawdziwy sens można rozpoznać i należycie ocenić dopiero teraz. Perspektywa stulecia pozwala w pełni ogarnąć wielkość dokonań społecznego ruchu, którego uosobieniem jest śląski związek śpiewaków i muzyków. Co najważniejsze, nie była to efemeryda, kaprys historii, lecz zjawisko trwałe. Trudno o lepszą rekomendację Związku i całego śląskiego ruchu śpiewaczo-muzycznego, niż jego dotychczasowa historia i trudny do przecenienia dorobek. Śpiewacy amatorzy, muzycy i działacze skupieni w śląskiej federacji chórów i orkiestr dowiedli z całą pewnością, że w sprawach kultury regionu i całego kraju są dla innych partnerami. Ich głos zatem musi być brany pod uwagę przy planowaniu zadań i podejmowaniu decyzji.

Spółeczny ruch muzyczny jest na Śląsku zjawiskiem żywotnym i w swojej strukturze trwałym. Te jego cechy porównywalne są z doświadczeniami śpiewaczo-muzycznych potęg Niemiec, Czech, Łotwy, Estonii...

Miejscem narodzin śląskiej organizacji śpiewaczej był Bytom. Tu działał najbardziej znany i w dziejach śląskiego śpiewania bardzo zasłużony polski chór mieszany „Jedność” – założony 18 października 1908 roku. Śpiewacy tego chóru – mieszkający w Bytomiu aptekarz Michał Damian Wolski, Kazimierz Czapła, Janina Żnińska, Jan Fojcik i Jan Ligoń – byli realizatorami idei utworzenia ogólnośląskiej federacji polskich towarzystw śpiewaczych. W sporządzonym przez Józefa Grzegorzka w styczniu 1912 roku pierwszym zachowanym protokole utworzonego dwa lata wcześniej Związku stwierdzono, iż tamtego dnia (18 kwietnia 1910 roku) – zgromadzili się w lokalu „Domu Katolickich Towarzystw” u p. Wieczorka w Bytomiu liczni przedstawiciele kół śpiewackich na Górnym Śląsku, by przystąpić do utworzenia ogólnego Związku, celem wzajemnego wspierania się w trudnych warunkach, w jakich się wówczas wszystkie niemal towarzystwa śpiewackie znajdowały.

Twórcy śląskiego związku śpiewaczego, w tym pomysłodawca Michał Wolski, wzorowali się na znanych sobie przykładach. Najbliższym było środowisko wielkopolskie, gdzie już od dawna działała podobna organizacja. Istotny był, choć nie do końca uświadomiony, kontekst europejski – aktualny także i dzisiaj. Warto przypomnieć, iż pierwszym autorem polskim, który pisał o chórach i podkreślał ich wyjątkowe znaczenie był Józef Sikorski, autor wydanego w 1852 roku *Doręcznika muzycznego*. W pracy tej uwzględnił on wiadomości o aktualnych w XIX wieku aspektach życia muzycznego. Na przykład o popularności chórów w Niemczech:

Chóry męskie nadzwyczaj upowszechnione w Niemczech pod nazwiskiem Liedertafel Gesangverein, tworzą jedno z najprzedniejszych zebrań towarzystw prywatnych, nierzadko i wielkiej publiczności znanych. Stowarzyszenia takie rywalizują z sobą dokładnością wykonania i w oddzielnych popisach walczą o skromną nagrodę. W tym celu jakby igrzyska bywają naznaczane (za wspólnym porozumieniem się towarzystw porządnie zorganizowanych), na które z różnych stron zbiegają się stowarzyszenia i miłośnicy tego rodzaju muzyki, a nawet zaproszeni umyślnie słynni muzycy. Po ukończonym popisie, wszystkie stowarzyszenia łączą swe siły i wykonują chóry potężne, to w kościele, to pod gołym niebem; nierzadko liczba udział mających, tysiąca osób dochodzi. Są to uroczystości o jakich u nas pojęcia nie mają – konkludował autor *Doręcznika*.

Był to wzór, który niebawem przyjął się na pozostających pod zaborami ziemiach polskich. Rozwinął się również na Śląsku.

W muzykującej Europie

Wcześniej ujawniona w angielskim społeczeństwie powszechność uprawiania muzyki, zwłaszcza wokalne, związana była ze szczególnym zamiłowaniem do śpiewu zbiorowego. Tę godną podziwu i naśladowania pasję pielęgnowały przede wszystkim męskie stowarzyszenia śpiewacze, takie jak działający w Londynie od 1762 roku Noblemen and Gentlemen's Catch Club, lub The London Glee Club. Doprowadziło to do powstania niespotykanych gdzie indziej form organizacji środowiskowych i towarzyskich, jak wieloosobowe amatorskie chóry, które w swoim czasie umożliwiły Händlowi realizację jego oratoriów. Wiele z tych zespołów wciąż imponuje żywotnością i poziomem wykonawczym, prezentowanym na cieszących się wśród Anglików niemałą popularnością chóralnych festiwalach.

Angielskie chóry utworzyły swój związek krajowy – National Association of Choirs (NAC) w 1920 roku. Inicjatywie przyświecały cele praktyczne: wzajemne wsparcie w przedsięwzięciach realizowanych wspólnie lub osobno przez należące do związku poszczególne zespoły (sprawy organizacyjne, finansowe, repertuarowe). Zasadą funkcjonowania był od początku istnienia brytyjskiej federacji entuzjastów wolontariuszy, którzy swój czas, wiedzę i doświadczenie oddają do dyspozycji członkom związku.

Do starego angielskiego wzoru nawiązał Karl Friedrich Zelter, który 20 grudnia 1808 roku założył w Berlinie swoją *Tafelrunde*. Po 54 latach, w 1862 roku, powołany został do istnienia **Niemiecki Związek Śpiewaczy** (Deutscher Sängerbund, od 2005 roku Deutscher Chorverband). Dotychczasowe kameralne konkursy elitarnych zespołów śpiewających literatów-filozofów przekształciły się w wielkie imprezy masowe. Gigantyczne przeglądy i festiwale chóralne organizowane w największych niemieckich miastach – Drezno, Monachium, Hamburg, Stuttgart – gromadzić zaczęły ogromne rzesze wykonawców. Obecnie Niemiecki Związek Chórów liczy 1 850 000 członków, zrzeszonych w około 26 000 chórów, zespołach instrumentalnych i grupach tanecznych na całym świecie – od Santiago de Chile po Tokio.

Francuscy miłośnicy chóralnego śpiewu w 1837 roku utworzyli ruch, któremu nadali nazwę *Orpheon*. Był to od początku ruch masowy. Imponującym i bynajmniej nie odosobnionym zjawiskiem były wśród orfeonistów chóry francuskich rzemieślników, liczące po czterystu śpiewaków! Masowy charakter miały też śpiewacze zjazdy organizowane przez francu-

skich amatorów z wielkim rozmachem. Pierwszy z nich odbył się w 1859 roku. Na następny, zwołany przez orfeonistów w 1860 roku do Londynu, przybyło i zaśpiewało 3000 chórzystów. Rozwój francuskiego ruchu śpiewaczego uległ w następnych latach wyhamowaniu. Miejsce chórów w amatorskim muzykowaniu zajęły orkiestry dęte. Przyczyniła się do tego intensywna po 1842 roku działalność Antoine`a Saxa – wynalazcy i propagatora świetnie brzmiących w dętych orkiestrach instrumentów zwanych ogólnie saxhornami.

Czesi i Słowacy swój pierwszy związek chórów utworzyli w 1868 roku. Doszło do tego z inspiracji działającego w Pradze zespołu śpiewaczego o nazwie „Hlahol”. Od 1969 roku chóry istniejące na terenie Republiki Czeskiej skupione są w **Unii Chórów Czeskich (Unie českých pěveckých sborů)**. Unia jest kontynuatorem tradycji dawnego związku, który pod różnymi nazwami działał aż do 1951 roku, kiedy to został rozwiązany i zakazany. Pierwszy związek chórów czeskich i słowackich w latach największego rozkwitu, przed II wojną światową, zrzeszał 324 chóry (188 mieszanych, 116 męskich i 20 żeńskich). Do współczesnej Unii należy m.in. 26 polskich chórów zaolziańskich z okolic czeskiego Cieszyna.

Włoską reprezentację chórów amatorskich stanowi utworzona w 1983 roku federacja o wdzięcznie brzmiącej nazwie „**Feniarco**”, która jest akronimem, utworzonym od **Federazione Nazionale delle Associazioni Corali Regionali (Narodowy Związek Regionalnych Stowarzyszeń Chóralnych)**. Do włoskiej federacji należy ponad 2300 zespołów zrzeszonych w stowarzyszeniach regionalnych m.in. w Toskanii, Abruzji, Lombardii.

Swoje stowarzyszenie amatorów muzyków i śpiewaków od 1922 roku mają Finowie. Jego przyjemna dla uszu Polaków nazwa **Sulasol** jest akronimem, na który składają się – podobne do solmizacyjnych nazw dźwięków – pierwsze zgłoski pełnej nazwy **Fińskiego Stowarzyszenia Muzyków Amatorów (Suomen Laulajain ja Soittajain Liitto)**. Fińska organizacja istnieje od 1922 roku i skupia obecnie ok. 300 chórów – męskich, żeńskich, mieszanych i młodzieżowych oraz 20 orkiestr.

Łotewskie Stowarzyszenie Chóralne, utworzone w kraju o wielkich tradycjach śpiewu chóralnego dopiero w 1988 roku, skupia zaledwie 43 chóry.

120 chórów i ponad 2500 śpiewaków skupia **Greckie Stowarzyszenie Chórów (Η Στέγη Ελληνικών Χορωδιών)**.

Jedną z najpiękniejszych kart w historii europejskiego śpiewactwa zapisały amatorskie chóry estońskie. Niektóre z nich szczycą się dorobkiem gromadzonym od lat 40. XIX wieku.

Chóry estońskie posiadają własne stowarzyszenie krajowe, **Eesti Kooriühing**, zrzeszające ok. 30 000 śpiewaków. Słynne festiwale organizowane przez Eesti Kooriühing gromadziły kilkudziesięciotysięczne rzesze uczestników.

Ten z konieczności bardzo ograniczony przegląd organizacyjnego dorobku społecznego ruchu chóralnego w różnych krajach Europy pozwala zauważyć, że budowana od 1910 roku tradycja śląska nie jest zjawiskiem oderwanym. Radość śpiewania, przyjemność przebywania w gronie bliskich sobie osób – wszystkie najlepsze cechy amatorstwa posługującego się „językiem miłości i zapału” – są właściwością wspólną wszystkim miłośnikom śpiewu chóralnego, niezależną od języka i przynależności państwowej.

Rok 1999. Bilans otwarcia.

Podczas dyskusji w ramach Kongresu Kultury Województwa Śląskiego w 1998 roku Antoni Wit, dyrektor i kierownik artystyczny Wielkiej Orkiestry Symfonicznej Polskiego Radia (dzisiaj NOSPR) wypowiedział znamienne słowa, które za miesięcznikiem „Śląsk” godzi się tu przytoczyć:

Aby jednak instytucje kulturalne – którym brakuje przede wszystkim pieniędzy – nie działały w próżni, potrzebne jest stałe rozbudzanie potrzeb kulturalnych ludności. A możliwe to będzie wtedy, gdy otaczająca nas rzeczywistość przekształci swe oblicze na bardziej przyjazne człowiekowi i uwrażliwi go na estetykę dnia codziennego.[...]

Istnieje też inna bardzo ważna potrzeba rozbudzenia zainteresowań kulturalnych w formie ruchu amatorskiego, który ma przecież takie tradycje na Śląsku i znacznie większego uwrażliwienia młodzieży szkolnej na świat sztuki i kultury nieco ambitniejszej niż masowa. To stanowi zresztą problem ogólnopolski – potrzebne są pieniądze, ale przede wszystkim zrozumienie i właściwy klimat.

[„Śląsk”, 1998 nr 11 (37), s. 7.]

Słowa znakomitego dyrygenta dotyczą wprost tematu, który jest domeną działalności Śląskiego Związku Chórów i Orkiestr. Na Kongresie określonym mianem „zbiorowego głosu śląskiej kultury” wiele mówiono o potrzebie „nauki obcowania z pięknem”. Zagadnienia związane z upowszechnianiem kultury, edukacją kulturalną oraz osobliwościami funkcjonowania amatorskiego ruchu artystycznego przewijały się m.in. w wypowiedziach reprezentan-

tów ówczesnego Oddziału Śląskiego Polskiego Związku Chórów i Orkiestr – Jacka Turalika i prezesa Rajmunda Hankego.

W ciągu 12 lat, które minęły od tamtej chwili, wiele zmieniło się w życiu mieszkańców województwa śląskiego; pewien ich procent stanowią rzecz jasna osoby związane ze środowiskiem śpiewaczym i muzycznym. Pytania, które należy postawić, dotyczą tego, czy postulaty i opinie przedstawione przez uczestników Kongresu w 1998 roku zostały wysłuchane, czy odniosły jakiś skutek, czy w rezultacie u młodzieży szkolnej wystąpił wzrost „uwrażliwienia na świat sztuki i kultury ambitniejszej niż kultura masowa” i w ogóle – jak to jest z tym „rozbudzeniem zainteresowań kulturalnych w formie ruchu amatorskiego”?

Trudno o jednoznaczną i dobrze uzasadnioną odpowiedź. Jeśli chodzi o amatorskie chóry i orkiestry zrzeszone w Śląskim Związku Chórów i Orkiestr potrzebnych argumentów dostarczają zapisy w sprawozdaniach i protokołach, w publikacjach ukazujących się na łamach czasopisma „Śpiewak Śląski” oraz w pracy Rajmunda Hankego *Śląski społeczny ruch muzyczny przełomu XX i XXI wieku*, która wydana została w 2004 roku przez Śląską Bibliotekę Muzyczną – oficynę firmowaną przez federację śląskich śpiewaków i muzyków.

Rok 1999 był dla uczestników śląskiego ruchu śpiewaczego okresem wyteżonej pracy. Jej zakres określony został w tradycyjnym orędziu noworocznym Zarządu Głównego Oddziału Śląskiego PZChiO, ogłoszonym podczas dorocznej Adoracji Żłóbka Jezusowego w Panewnikach. Twórcy przedstawionego planu skoncentrowali się na przygotowaniu muzycznej oprawy czerwcowej wizyty Jana Pawła II oraz na wrześnieowych obchodach 150-lecia polskiego śpiewactwa kościelnego na Górnym Śląsku, zbieżnym ze 150-leciem konsekracji kościoła NMP i św. Wawrzyńca w Piekarach Śląskich. Ujętym w planie przedsięwzięciem wielkiej wagi była realizacja zaplanowanego również na wrzesień Święta Śląskiej Pieśni Chóralnej „Trojok Śląski”. Ideą przewodnią Święta organizowanego pod patronatem Metropolity Katowickiego – ks. abpa dra Damiana Zimonia oraz liderów wojewódzkich władz państwowych i samorządowych było „jednoczenie społeczności ponad wszelkimi podziałami i ponad granicami”¹.

Opracowywane na każdy rok działalności Związku szczegółowe kalendarium imprez imponuje bogactwem, różnorodnością pomysłów. Jest to cecha powtarzalna. Zatem nawet skromny wybór uwzględnionych w planach na 1999 rok przedsięwzięć koncertowych

¹ R. Hanke, *Śląski społeczny ruch muzyczny* [...], s. 91.

i organizacyjnych Oddziału Śląskiego może być traktowany jako świadectwo niebywałej żywotności śląskiego ruchu śpiewaczo-muzycznego. Nie dorównuje mu w tym żaden z pozostałych oddziałów Związku.

Styczeń 1999

V Chóralne Spotkania Kolędowe w Zabrze i Wodzisławiu;

Luty 1999

Święto Pieśni Dzieci i Młodzieży Szkolnej w DK na Koszutce, połączone z eliminacjami do finału Ogólnopolskiego Konkursu Chórów Szkolnych w Bydgoszczy;

Maj 1999

XIII edycja galowej prezentacji orkiestr w Gliwicach, dedykowana Józefowi Szwedowi – śląskiemu kompozytorowi z okazji 70 urodzin;

XXI Ogólnopolski Festiwal Muzyki Polskiej Orkiestr Dętych w ramach „Wiosny Gliwickiej 99”;

XIX Gliwickie Spotkania Chóralne;

Czerwiec 1999

VII Święto Śląskiej Pieśni Chóralnej „Trojok Śląski” z udziałem 48 chórów (10 chórów czeskich, 1 chór ze Słowacji, 4 chóry polskie z Zaolzia, 8 chórów z Oddziału Bielskiego PZChiO, 1 chór z Oddziału Częstochowskiego PZChiO, 24 chóry z Oddziału Śląskiego PZChiO) – łącznie 1700 śpiewaków. W imprezie uczestniczyły też 2 orkiestry;

Międzynarodowy Festiwal Orkiestr Dętych „Złota Lira” w Rybniku;

Spotkanie z Janem Pawłem II na lotnisku w Gliwicach z udziałem 46 chórów i 16 orkiestr;

VII Przegląd im. ks. A. Chlondowskiego w Mysłowicach z udziałem 19 chórów;

Lipiec 1999

VII Międzynarodowy Konkurs Młodzieżowych Orkiestr Dętych w Jastrzębiu-Zdroju z udziałem 9 orkiestr – z Chorwacji, Czech, Łotwy, Węgier oraz krajowych;

Wrzesień 1999

Obchody 150-lecia polskiego śpiewactwa kościelnego na Śląsku oraz 150-lecia konsekracji kościoła NMP i św. Wawrzyńca w Piekarach Śląskich. Udział wzięło 39 chórów i 3 orkiestry – łącznie 1700 śpiewaków i muzyków. W ramach obchodu i pielgrzymki odbył się w piekarskiej bazylice koncert laureatów Festiwalu Pieśni Maryjnej „Magnificat”. Wystąpiły chóry: „Animato” z Pawłowic, „Cecylianum” z Krzyżkowic, „Passionata” z Zabrze,

„Schola Cantorum” z Knuruwa i chór męski „Hejnał” z Piotrowic. Całość upamiętniono wydanym pod auspicjami OŚ PZChiO specjalnym wydaniem czasopisma „Śpiewak Śląski”;

Październik 1999

Do najważniejszych wydarzeń roku wpisało się wystąpienie prezesa OŚ PZChiO, R. Hankego, na Krajowym Zjeździe bratniej Unie Českých Peveckých Sborů w Uherskim Brodzie. W imieniu polskiej organizacji śpiewaczo-muzycznej mówca postulował kontynuację współpracy między związkami oraz aktualizację zawartych wcześniej porozumień stosownie do zmian ustrojowych i politycznych, jakie nastąpiły w Europie Środkowej. Sugerowano rozważenie potrzeby integrowania Słowiańszczyzny z Europą poprzez społeczny ruch muzyczny i odnowienie Słowiańskiego Związku Śpiewaczego działającego w okresie międzywojennym. Wystosowano zaproszenie do udziału w II Zjeździe Chórów Słowiańskich w Katowicach w 2001 roku.

Zespoły związane z OŚ PZChiO z powodzeniem występowały poza granicami kraju, m.in. w Czechach, na Węgrzech, w Austrii, Chorwacji, Słowacji, w Niemczech, Francji, na Ukrainie, w Chinach. Na zasadzie wzajemności zagraniczne zespoły śpiewacze i instrumentalne gościły na Śląsku. Były to m.in. następujące grupy: Chór Kameralny Filharmonii „Tawriczeskij Błagawiest” z Symferopola (Ukraina), Dziewczęcy Chór „Raduga” z Baranowicz (Białoruś), Chór Wydziału Teologii Prawosławnej Uniwersytetu w Preszowie (Słowacja), Chór Mieszany z Ozd (Węgry), Orkiestra „T” Dmuchacze Tongerlo (Belgia), Orkiestra „Filharmonika” z Larissy (Grecja) oraz Semstagen Richterswill (Szwajcaria).

W corocznym okresie działalności Związku do ważniejszych przedsięwzięć należą jubileuszowe uroczystości chórów i orkiestr. Są to okazje szczególne, związane m.in. z akcją koncertową i wydawniczą. W 1999 roku obchodzone były następujące jubileusze:

85-lecie – Chór „Skowronek” Gierałtowce;

80-lecie – Chór im. Chopina Siemianowice, „Dzwon” Orzesze, „Harfa” Radzionków, „Jadwiga” Radlin;

75-lecie – Chór im. św. Cecylii Chorzów;

65-lecie – Orkiestra Dęta KWK „Kleofas” Katowice;

50-lecie – „Cecylia” Krzanowice;

Nadzwyczajnym wydarzeniem 1999 roku było sądowe uznanie chóru „Słowiczek” z Nowej Wsi (Ruda Śląska) pełnoprawnym właścicielem Domu Śpiewaka – jedynego tego rodzaju obiektu w Polsce – wzniesionego przez chórzystów zespołu w 1938 roku.

W centrum zainteresowania działaczy śląskiego ruchu muzycznego, podobnie jak w latach wcześniejszych, znajdowała się kwestia pracy z młodzieżą. Zaledwie 12 chórów szkolnych należących do Związku w roku otwarcia niniejszego bilansu – to nie był powód do zadowolenia. Źródłem niepokoju był także stosunek władz oświatowych do problemu muzycznego wychowania młodego pokolenia oraz zupełny brak zainteresowania oferowaną przez Związek współpracą w tej dziedzinie. Wymownie tę sprawę naświetlił prezes R. Hanke 11 kwietnia 1999 roku. W wystąpieniu na Walnym Zjeździe Delegatów OŚ PZChIO powiedział m.in.:

Wyrażamy żal, że po raz pierwszy Ministerstwo Edukacji Narodowej nie współformowało Ogólnopolskiego Festiwalu Polskiej Pieśni Chóralnej mimo znaczącego udziału chórów dziecięco-młodzieżowych – asekuracja ta jest groźna dla chóralistyki szkolnej, gdyż dowodzi permanentnego spychania na margines zajęć oświatowo-wychowawczych. Martwimy się też z tego powodu, że czekać musimy na zwrot środków wyłożonych z własnej kieszeni na tegoroczny Konkurs Chórów Szkolnych a cappella, jedyny tego rodzaju w Polsce [...].

W końcu 1999 roku w Oddziale Śląskim Polskiego Związku Chórów i Orkiestr zrzeszonych było **119** chórów – 11 męskich, 9 żeńskich, 87 mieszanych i 12 szkolnych (w stosunku do poprzedzającego roku przybyło 8, ubył 1 chór) i **98** orkiestr (ubyło 8). Zespoły te skupiały ogółem **3895** śpiewaków i muzyków, w tym 607 dzieci i młodzieży, nadto 489 członków wspierających².

Między Kongresami

Kolejne lata działalności śląskiego związku śpiewaków i muzyków amatorów przedstawiają się równie interesująco jak w roku otwarcia bilansu. W wielu szczegółach przewyższają je pod względem skali wymagań organizacyjnych oraz poziomem merytorycznej i artystycznej realizacji:

² R. Hanke, *Śląski społeczny ruch muzyczny*[...], s. 90 – 96.

Rok 2000

Jak zwykle w pracy Związku przygotowania do wypełniania misji przewidzianej planem na dany rok podejmowane są z dużym wyprzedzeniem. Tym samym plan zamierzeń na 2000 rok, w którym przypadało 90-lecie Oddziału Śląskiego PZChiO w ogólnych zarysach gotowy był już u progu roku poprzedzającego. Przedstawiony został m.in. na łamach „Śpiewaka Śląskiego” („ŚŚ”, 1999, nr 1–2, s. 8–9.). Główne akcenty położono w tym planie na obchody Wielkiego Jubileuszu Dwutysiąclecia Narodzin Chrystusa oraz 90-lecia zorganizowanego ruchu muzycznego na Śląsku.

Hasłem obchodów stały się słowa śląskiego poety, ks. Konstantego Damrota: „Weź znów lutnię – precz ze skargami, A na Śląsku zabrzmi nowa, Pieśń radosna, bo Bóg z nami!”. Zgodnie ze słowami prezesa Hankego:

Postanowiono nie tylko dalej rozśpiewywać i uwrażliwiać ludzi poprzez upowszechnianie piękna muzyki, ale dalej wyśpiewywać Lepszą Polskę i Lepszy Świat³.

Główne uroczystości jubileuszu sfinalizowano w dwóch miastach: Bytomiu, będącym kolebką śląskiej organizacji śpiewaczej i w Katowicach, które od 1922 roku są jej siedzibą. Podczas uroczystości wieńczącej jubileusz 90-lecia zorganizowanego śpiewactwa śląskiego Zarząd Oddziału Śląskiego PZChiO ogłosił *Proklamację śląskich śpiewaków i muzyków amatorów na koniec XX wieku*. Napisano w niej m.in.:

W ciągu XX stulecia czerpaliśmy z nieprzebranych bogactw muzycznych Śląska. Ważne zadania na polu upowszechniania piękna pieśni oraz muzykowania mogliśmy spełniać dzięki niespożytej i zadziwiającej sile odradzania się chórów i orkiestr. Oprócz afirmacji polskości ta siła stanowi o trwającym fenomenie śląskiego społecznego ruchu muzycznego, który wbrew różnym niekorzystnym nawałnicom czasu ciągle jest formacją kulturową solidnie ukształtowaną, najsilniejszą w ruchu kulturalnym. [...]

Jest też wielkim pragnieniem, które ogłaszamy za słowami wyjętymi z „Proklamacji Budapeszteńskiej” Europejskiej Federacji Związków Śpiewaczych [...]

Pozwólmy, aby wiek XXI stał się wiekiem pokoju, zrozumienia i wzajemnej przyjaźni, my bowiem, posiadacze najwspanialszego instrumentu – *vox humana* naszym głosem (i pasją muzykowania) możemy pogodzić niespokojnych, zwaśnionych, wrogich sobie ludzi [...].

³ Tamże, s. 96–97.

W 2000 roku OŚ PZChiO zorganizował w Bytomiu sesję popularnonaukową na temat znaczenia tradycji śpiewania i muzykowania, w ramach wystawy „Śląskie zabytki muzyczne” w Bibliotece Śląskiej zaprezentował dorobek własnej oficyny wydawniczej o nazwie Śląska Biblioteka Muzyczna, doprowadził do spotkania zespołów Konfraterni Najstarszych Chórów i Orkiestr Województwa Śląskiego ze stuletnim chórem z Ostrawy-Witkowic w Republice Czeskiej.

Wśród przedsięwzięć zrealizowanych w 2000 roku na czoło wybijają się:

- X Międzynarodowe Spotkania Muzyczne Orkiestr Wojskowych „Kraków–Katowice 2000” z udziałem szesnastu połączonych chórów OŚ PZChiO;
- VIII Święto Śląskiej Pieśni Chóralnej „Trojok Śląski” w Raciborzu;
- Finał Ogólnopolskiego Festiwalu Polskiej Pieśni Chóralnej w Filharmonii Śląskiej w Katowicach;
- Koncert galowy I Zjazdu Chórów Środkowej Europy w Górnośląskim Centrum Kultury. W różnych miejscowościach województwa śląskiego, następnie w koncercie galowym wystąpiły chóry z Białorusi, Czech, Niemiec, Ukrainy, Słowacji, Węgier, polskie zespoły z Zaolzia oraz chóry Polskiego Związku Chórów i Orkiestr.

Łącznie we wszystkich imprezach zorganizowanych przez zespoły należące do OŚ PZChiO wzięło udział 240 chórów i 6 orkiestr, co oznacza, że zaangażowanych było w tych przedsięwzięciach ponad 8000 śpiewaków i muzyków.

Swoje jubileusze w 2000 roku obchodziły:

- 80-lecia – Okręgi Chorzowsko-Rudzki, Katowicki, Rybnicki, Tarnogórski i Wodzisławski PZChiO;
- 90-lecia chóry „Gwiazda” Chorzów, parafialny im. św. Cecylii w Rudzie Śląskiej Kochłowicach;
- 80-lecia chóry „Piast” Żyglin, „Słowacki” Radlin, „Zorza” Wyry, „Nowowiejski” Repty Śląskie oraz Stowarzyszenie Muzyczno-Kulturalne Orkiestra Dęta „Miechowice” Bytom.

Różne formy obchodów jubileuszowych były okazją wręczenia zasłużonym śpiewakom, muzykom i działaczom 341 honorowych odznak Związku oraz 11 odznak najstarszym i najbardziej aktywnym zespołom.

W 2000 roku Oddział Śląski PZChiO wyróżniony został przez Wojewodę Śląskiego – Złotą Honorową Odznaką „Za zasługi dla woj. śląskiego”, przez Marszałka Województwa Śląskiego oraz Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego – Nagrodą im. Stanisława Moniuszki.

Wydarzeniem roku było 80-lecie wydania pierwszego numeru czasopisma „Śpiewak Śląski”. Znalazło to odzwierciedlenie na łamach pisma, którego redakcja wyróżniona została przez Zarząd Główny Związku – Złotą Odznaką Honorową PZChiO z Laurem. Za sukces wydawniczy Oddziału należy uznać wydanie sześciu numerów „Śpiewaka Śląskiego” oraz jednodniówki „Raptularz Silesianki”, wspólnie z Biblioteką Śląską dla upamiętnienia 90-lecia Oddziału.

W końcu 2000 roku w Oddziale Śląskim Polskiego Związku Chórów i Orkiestr zrzeszonych było **128** chórów – 11 męskich, 9 żeńskich, 94 mieszanych, 8 dziecięcych i 6 młodzieżowych (w stosunku do poprzedzającego roku przybyło 11, ubyły 2 chóry) i **98** orkiestr (ubyło 5). Zespoły te skupiały ogółem **3557** śpiewaków i muzyków, nadto 579 członków wspierających⁴.

Rok 2001

Pierwszy rok nowego stulecia zaczął się równie intensywną pracą jak rok miniony. Znalazło to wyraz m.in. w sprawozdaniu przedstawionym 22 kwietnia 2001 roku przez prezesa Oddziału na walnym zjeździe sprawozdawczo-wyborczym. Znalazły się tam również stwierdzenia będące wyrazem niepokoju, których powodem były coraz wyraźniejsze oznaki niekorzystnych zmian:

Nie udało nam się w minionym okresie – mówił prezes Hanke:

1. wymóc na czynnikach kompetentnych poprawy nauczania śpiewu i prowadzenia chórów w szkołach, podniesienia autorytetu nauczycieli wychowania muzycznego;
2. zatrzymać likwidacji orkiestr na Śląsku;
3. pozyskać orkiestr strażackich na członków Związku;

⁴ Tamże, s. 103.

4. a w sprawach wewnątrzorganizacyjnych: reaktywować działalność Okręgów w Bytomiu, Zagłębiu Dąbrowskim, Tychach i w Okręgu Południowym⁵.

Do ważniejszych przedsięwzięć Oddziału w 2001 roku należały:

Maj–wrzesień 2001

I Ogólnopolskie Prezentacje Psalmodyczne w Chorzowie, zorganizowane pod patronatem ks. abpa dra Damiana Zimonia, prof. dra hab. Jerzego Wojtczaka – zwierzchnika Zakonu Rycerskiego Grobu Bożego w Polsce, Marka Kopla – prezydenta Chorzowa oraz Floriana Lesika – przewodniczącego Rady Miasta;

Czerwiec 2001

IX Święto Śląskiej Pieśni Chóralnej „Trojok Śląski”, którego gospodarzem w Ostrawie była Unia Chórów Czeskich. Oddział Śląski reprezentowało na tej imprezie 13 chórów, Oddział Bielski jeden chór;

X Festiwal Orkiestr Dętych „Złota Lira” w Jastrzębiu-Zdroju;

IX Międzynarodowy Konkurs Młodzieżowych Orkiestr Dętych w Rybniku;

Wrzesień 2001

V Festiwal Pieśni Maryjnej „Magnificat” w Piekarach Śląskich – w eliminacjach rywalizowały z sobą 32 chóry, do ścisłego finału dopuszczono 6;

Listopad 2001

II Zjazd Chórów Słowiańskich w Katowicach i Województwie Śląskim. Dominowały zespoły dziecięco-młodzieżowe, „co w pierwszym roku nowego stulecia przyjęto za obiecującą prognozę, zarówno dla chóralistyki w krajach, które na Zjeździe były reprezentowane, jak również dla pokrewnych imprez kulturalno-artystycznych” – podkreślił R. Hanke⁶.

Ogółem w 2001 roku zespoły OŚ PZChiO dały **1991** koncertów.

Swoje jubileusze obchodziły:

90-lecia – chór „Halka” Kozłowa Góra, OD KWK „Wieczorek” Katowice, OD Huty Szkła „Szcakowa” w Jaworznie;

85-lecia – chór męski „Żaby” Chrzanów, „Jutrzenka” Nakło Śląskie.

⁵ R. Hanke, *Głos prezesa* (z referatu prezesa Oddziału Śl. PZChiO R. Hankego na Walny Zjazd Sprawozdawczo-Wyborczy w dniu 22 kwietnia 2001 roku w Katowicach), „Śpiewak Śląski” 2001, nr 3 (334), s. 7.

⁶ R. Hanke, *Śląski społeczny ruch muzyczny* [...], s. 107.

W końcu 2001 roku w Oddziale Śląskim PZChiO zrzeszonych było **131** chórów – 9 męskich, 7 żeńskich, 100 mieszanych i 15 szkolnych (w stosunku do poprzedzającego roku przybyło 9, ubyło 6) i **81** orkiestr (przybyły 4 ubyło 16). Zespoły te skupiały ogółem **3749** śpiewaków i muzyków.

Rok 2002

W imprezach firmowanych przez OŚ PZChiO w 2002 roku (nie są tu wliczone przedsięwzięcia organizowane przez same zespoły) uczestniczyło w rozmaity sposób **129** chórów i **16** orkiestr, łącznie około **5800** wykonawców. Cykl wydarzeń zaplanowanych na ten rok otworzyła tradycyjna Adoracja Chórów i Orkiestr u Żłóbka Jezusowego w panewnickiej bazylice. W orędziu noworocznym Zarządu OŚ skierowanym do śpiewaków i muzyków znalazły się m.in. słowa zachęty:

Stale pamiętajmy, by muzyka nasza trafiała również do chorych, cierpiących i najbiedniejszych warstw społeczeństwa, nie mijała bezrobotnych i bezdomnych ludzi, którzy przekroczywszy pewien poziom biedy materialnej nie są w stanie rozwijać się duchowo bez wsparcia innych!

Te i przytoczone już wcześniej fragmenty wystąpień programowych, wygłaszanych przy okazji dorocznych adoracji lub zjazdów sprawozdawczych oddziału, dobrze określają priorytety jego działalności w danym okresie. Jeśli chodzi o 2002 rok, spośród licznych zrealizowanych inicjatyw zwrócić warto uwagę na takie, jak:

Luty 2002

XXII Ogólnopolski Konkurs Chórów a cappella Dzieci i Młodzieży – eliminacje wojewódzkie w Katowicach;

Maj 2002

X Prezentacje Chórów i Orkiestr w Górnośląskim Parku Etnograficznym w Chorzowie z udziałem 15 chórów, w tym zaolziańskich – Collegium Canticorum z Czeskiego Cieszyna oraz „Lutni” z Lutyni Dolnej;

Inauguracja w Śląskim Teatrze Lalki i Aktora „Ateneum” w Katowicach cyklu 6 comiesięcznych koncertów umuzykalniających „PZChiO – dzieciom”. Baw się i śpiewaj

z nami”. Inicjatywa promująca najlepsze dziecięce i młodzieżowe zespoły województwa śląskiego spotkała się z uznaniem szkół i nauczycieli.

Czerwiec 2002

I Międzynarodowe Prezentacje Laureatów Konkursów Chórów Szkolnych Polska – Czechy – Słowacja w Katowicach. Najdłużej działające w PZChiO chóry dziecięce i młodzieżowe z województwa śląskiego i polskie z Zaolzia otrzymały dyplomy uznania ISME – Polskiej Sekcji Międzynarodowego Stowarzyszenia Wychowania Muzycznego w Katowicach;

X Święto Śląskiej Pieśni Chóralnej „Trojok Śląski” w Katowicach i Rudach Wielkich z udziałem 45 zespołów (w tym 2 orkiestry). Na koncercie inauguracyjnym w Centrum Kultury wystąpiły m.in. reprezentacyjne chóry Unii Chórów Czeskich oraz chór „Echo” z Zebrzydowic, reprezentujący Oddział Bielski PZChiO. „Trojokowi” towarzyszyła kolejna edycja Nagrody im. S. Moniuszki.

Wrzesień 2002

W X Pielgrzymce Chórów i Orkiestr Górnego Śląska do Matki Boskiej Piekarskiej uczestniczyły 32 chóry oraz orkiestra.

Październik 2002

XII Ogólnopolski Festiwal Polskiej Pieśni Chóralnej – finał w Katowicach z udziałem 17 chórów. Grand Prix i puchar Prezydenta Rzeczypospolitej A. Kwaśniewskiego, a zarazem pierwsze miejsce w kategorii chórów młodzieżowych zdobył zabrzański chór „Resonans con tutti”. Drugie miejsce w tej samej kategorii zajęła „Schola Cantorum” z Knuruwa. Pierwsze miejsca w swoich kategoriach zajęły także Chór Szkoły Podstawowej i Gimnazjum w Strumieniu (Oddział Bielski PZChiO) i żeński chór „Bel Canto” I Liceum Ogólnokształcącego w Rybniku.

Listopad 2002

VII Święto Pieśni „Gaude Cantem” zorganizowane przez Oddział Bielski PZChiO zgromadziło w Bielskim Centrum Kultury 18 zespołów chóralnych, w tym 5 z Zaolzia.

W ciągu 2002 roku rozstrzygnięto ogłoszony przez OŚ PZChiO konkurs kompozytorski na nowe utwory psalmodyczne. Oceniono prace 17 twórców z całej Polski.

Zespoły związane z OŚ PZChiO odnosiły godne uwagi sukcesy wykonawcze w kraju i za granicą. Dla przykładu: Akademicki Chór Politechniki Śląskiej z Gliwic zdobył się na

prawykonanie mszy *Regina Coeli* na Międzynarodowym Festiwalu Muzyki Sakralnej „Gaude Mater” w Częstochowie, zdobył też trzy srebrne medale na II Olimpiadzie Chóralnej w Korei Płd; Chór „Resonans con Tutti” z Zabrze pod dyrekcją Waldemara Gałązki zdobył dwa złote medale i jeden srebrny medal na Międzynarodowym Konkursie Chórów w Grecji, natomiast zespół „Bel Canto” I LO z Rybnika pod dyrekcją Lidii Marszolik wyśpiewał puchar i drugie miejsce na Międzynarodowym Konkursie Chórów Szkolnych w Balatonfüred (Węgry).

Mimo znaczących sukcesów organizacyjnych i artystycznych Oddziału Śląskiego PZ-ChiO oraz większości związanych z nim zespołów, borykano się w ciągu 2002 roku z różnymi trudnościami. O ich rodzaju i skali mówią informacje, które tu dla ilustracji problemu wypada przytoczyć:

Najtrudniejsza stała się znów sprawa finansowa w związku z podnoszeniem opłat związanych z prowadzeniem biura, niskimi składkami członkowskimi i niepełną ich ściągalsnością. [...] Krytyczny stan w tym zakresie pogłębiła nowa niedobra praktyka regulowania należności przysługujących z tytułu dotacji przedmiotowych. Z wielu miejsc środki przyznane OŚ na realizację imprez i innych przedsięwzięć otrzymać można dopiero po wykonaniu i rozliczeniu zadania. Trzeba stale dysponować pewnym kapitałem obrotowym na uruchomienie zadania, by następnie zabiegać o refundację⁷.

W końcu 2002 roku w Oddziale Śląskim PZChiO zrzeszonych było **145** chórów – 9 męskich, 8 żeńskich, 110 mieszanych i 15 szkolnych i **80** orkiestr. Zespoły te skupiały ogółem **4236** śpiewaków i muzyków.

Rok 2003

Teraz mamy [...] mówić, żeśmy najstarszą federacją polskich towarzystw śpiewaczych na Śląsku [...] w kraju starszy jest od nas jedynie Wielkopolski Oddział (1892) Za 2 lata obchodzić będziemy 95-lecie Zw. Śląskich Kół Śpiewa-

⁷ R. Hanke, Śląski społeczny ruch muzyczny..., s. 113.

czych, za 7 lat 100-lecie – przypominał R. Hanke w swoim wystąpieniu na walnym zjeździe delegatów OŚ PZChiO w kwietniu 2003 roku⁸.

W dalszym ciągu cytowanego powyżej fragmentu wystąpienia znalazły się też słowa znamionujące „ducha czasu”, którego wpływu na funkcjonowanie śląskiej organizacji śpiewaczo-muzycznej nie dało się już lekceważyć. Zatem – „musimy się nauczyć korzystać z nowoczesnych narzędzi pracy jakim jest np. Internet [...]. Musimy się nauczyć korzystać ze środków Unii Europejskiej przeznaczonych na kulturę”. Takich „musimy” pojawiało się w pracy związkowej coraz więcej. W dalszym ciągu jednak rodziła ona dobre i obfite owoce, zarówno w kontaktach międzynarodowych, jak i w osiągnięciach krajowych i regionalnych. Pośród wielu odniesionych sukcesów do najważniejszych należały:

- XI Święto Śląskiej Pieśni Chóralnej „Trojok Śląski” w Karwinie z udziałem 33 chórów polskich, czeskich i ze Słowacji, w tym 20 chórów reprezentujących OŚ PZChiO;
- X Międzynarodowy Konkurs Młodzieżowych Orkiestr Dętych w Jastrzębiu Zdroju;
- XII Międzynarodowy Festiwal Orkiestr Dętych „Złota Lira” w Rybniku z udziałem 9 orkiestr i 7 grup tanecznych z Francji, Czech, Słowacji, Szwajcarii, Grecji i Polski;
- XI Ogólnos Śląskie Prezentacje Chórów i Orkiestr w Górnośląskim Parku Etnograficznym w Chorzowie z udziałem 13 chórów i 4 orkiestr;
- II Ogólnopolskie Prezentacje Psalmodyczne w Chorzowie połączone z prawykonaniami utworów będących pokłosiem konkursu kompozytorskiego ogłoszonego przez Oś PZChiO. W obecności kompozytora, chorzowianina Andrzeja Minkacza „zabrział wybornie” m.in. *Psalm XCVIII*. W czasie Prezentacji odbyła się sesja popularnonaukowa z udziałem Magdaleny Dziadek, Anny Stachury, Andrzeja Wójcika i Małgorzaty Wójcik-Dudek.
- Druga edycja cyklu koncertów umuzykalniających „PZChiO – dzieciom i młodzieży. Baw się i śpiewaj z nami”;
- Zjazd założycielski Ogólnopolskiej Konfraterni Najstarszych Chórów i Orkiestr z inauguracją w Rybniku i finałem w Katowicach. Udział w zjeździe wzięło 21 zespołów. Zjazdowi towarzyszyła sesja popularnonaukowa, podczas której Marszałek Województwa Śląskiego obdarował członków Konfraterni Wojewódzkiej specjalnymi pieczętkami, stwier-

⁸ R. Hanke, *Co przed nami? Fragment wystąpienia na Walnym Zeździe Delegatów OŚ PZChiO (kwiecień 2003 r.)*, „Śpiewak Śląski” 2003, nr 1–2 (344–345), s. 45–46.

dzającymi długowieczność zespołów. Z tej samej okazji staraniem OŚ wydana została *Księga najstarszych chórów i orkiestr województwa śląskiego*;

Prócz działalności organizacyjnej i koncertowej OŚ z powodzeniem realizował swoją misję na polu wydawniczym. Oprócz wspomnianej *Księgi najstarszych chórów i orkiestr województwa śląskiego* w 2003 roku ukazał się opracowany przez R. Hankego niezwykle cenny album *Śpiewacy śląscy. Fotografia XX wieku*, wyd. II w wersji kolorowej, zawierającej 297 zdjęć archiwalnych. Wydano ponadto: tekę nutową *Nowe psalmodie na chór mieszany a cappella* pięciu młodych kompozytorów, śpiewnik popularny dla każdego pod tytułem *Śpiewamy wszyscy* w opracowaniu Józefa Wierzgonia, jednodniówkę „Raptularz Silesianki” nakładem Biblioteki Śląskiej z okazji zebrania założycielskiego Konfraterni Najstarszych Chórów i Orkiestr, 6 numerów dwumiesięcznika „Śpiewak Śląski” oraz 3 zeszyty „Życia Muzycznego” – pisma Zarządu Głównego PZChiO, którego redakcji i wydania podjął się OŚ PZChiO.

Wydarzeniem nadzwyczajnym było przyznanie Oddziałowi Śląskiemu PZChiO Nagrody „Pro Publico Bono” – dla dobra wspólnego Rzeczypospolitej Polskiej, przyznanej pod protektoratem ks. kard. F. Macharskiego przez Polsko-Amerykańską Fundację Wolności. W tym samym roku cenioną śląską Nagrodę im. Juliusza Ligonia nadaną przez Katolickie Stowarzyszenie „Civitas Christiana” otrzymał Młodzieżowy Chór „Resonans con tutti” im. Norberta Krocza w Zabrze.

W końcu 2003 roku w Oddziale Śląskim PZChiO zrzeszone były **143** chóry (ubyły 2) i **56** orkiestr (ubyły 24). Był to rok znaczących strat, szczególnie dotkliwych w przypadku orkiestr. Oddział Śląski PZChiO zmuszony był do skreślenia zespołów, które zlikwidowane zostały w wyniku redukcji na Śląsku patronujących im dotąd zakładów przemysłowych. W bilansie roku przedstawionym przez prezesa R. Hankego 14 kwietnia 2003 roku na walnym zjeździe delegatów znalazły się stwierdzenia i dane potwierdzające ten smutny fakt:

To najbardziej bolesna operacja, której nie sposób było uniknąć.

W związku z tymi zmianami przekształciła się u nas struktura członkowska orkiestr:

- zakładowe orkiestry jeszcze przeważają, ale jest ich już tylko 37 tj. 66% stanu ogólnego,
- OSP – 11 tj. 20%,
- dawnych zakładowych, które uzyskały własną osobowość prawną – 4 tj. 7%,
- innych 4 – tj. 7%.

Przeciwieństwem kultury jest barbarzyństwo. Barbarzyństwem jest to, co często się dziś z kulturą wyprawia. „bo dzisiaj kultura jest czymś zbytecznym... czymś, co jest ciężarem dla rządzących... bo do niej trzeba dokładać bez natychmiastowego i widzialnego zysku... dzisiaj wszystko... nawet wiarę przelicza się na okrągłą sumę trzydziestu srebrników... jak nie ma zysku to nie ma kultury i nie ma wiary...”⁹. To mimowolne przypomnienie pochodzi z odpowiedzi udzielonej przez autora raportu na ankietę ogłoszoną przez redakcję „Śpiewaka Śląskiego”¹⁰. Uzupełni je fragment wystąpienia prezesa OŚ, R. Hankego:

Straty jakie w wyniku transformacji ustrojowej poniósł Oddział Śląski w stanie orkiestr dętych są spustoszeniem nie do odrobienia w ciągu kilku pokoleń¹¹.

Rok 2004

W pierwszych dniach po przyjęciu Polski do Unii Europejskiej Oddział Śląski PZChiO przypomniał słowa Oskara Kolberga: „Naród, który przestaje śpiewać, przestaje żyć”.

Trzeba o tym pamiętać również w nowej rzeczywistości politycznej. Dlatego wpisano je m.in. na plakatach i dyplomach wspomnianych imprez – podkreślał redaktor „Śpiewaka Śląskiego”¹².

Wspomniane imprezy to cykle koncertów „Z pieśnią do Unii Europejskiej”, Ogólnopolski Festiwal Polskiej Pieśni Chóralnej, Górnośląskie Prezentacje Chóralne” oraz „Biesiada Pieśni Zaolziańskiej” w Górnośląskim Parku Etnograficznym. Ponadto z ważniejszych wyda-

⁹ F.A. Bielaszewski, *Tak, panowie, idę umrzeć. O Hrabalu i piwoszach*, Wrocław 2003, s. 89.

¹⁰ A. Wójcik, *Europejski wymiar społecznego ruchu muzycznego. W odpowiedzi na ankietę dwumiesięcznika „Śpiewak Śląski”* 2003, nr 5–6 (355–356), s. 18.

¹¹ R. Hanke, *Bilans roku 2003* (z wystąpienia prezesa R. Hankego na Walnym Zjeździe Delegatów OŚ PZChiO w Katowicach 18 kwietnia 2004 roku), „Śpiewak Śląski” 2004, nr 2–3 (351–352), s. 17.

¹² Redaktor (R. Hanke – A.W.), *Największą radością: pieśń rodzinna*, „Śpiewak Śląski” 2004, nr 2–3 (351–352), s. 4.

rzeń roku, z uwzględnieniem dokonań Oddziału Bielskiego, godzi się wspomnieć takie przedsięwzięcia, jak:

Czerwiec 2004

I Międzynarodowy Festiwal Orkiestr Dętych „Złota Trąbka” w Kozach, impreza Oddziału Bielskiego PZChiO, z udziałem orkiestr polskich i zagranicznych, m.in. z Niemiec, Czech i Węgier;

Październik 2004

XII Święto Śląskiej Pieśni Chóralnej „Trojok Śląski” – gospodarz imprezy Oddział Bielski PZChiO;

Listopad 2004

I Sejmik Ogólnopolskiej Konfraterni Najstarszych Chórów i Orkiestr w Katowicach.

Rok 2005

Intensywnemu przeżywaniu jubileuszu 95-lecia Związku Śląskich Kół Śpiewaczych (OŚ PZChiO) towarzyszyły rozmaite myśli i uczucia. Kulminacją obchodów był koncert „Moniuszce Śpiewacy Śląscy”, który odbył się 12 listopada 2005 roku w Filharmonii Śląskiej. O oznaczonej godzinie w sali im. Karola Stryji zgromadziło się ponad 400 osób. Prezes R. Hanke udekorowany został z tej okazji Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski. Chwilą szczególnego wzruszenia był moment dekoracji Złotą Odznaką Honorową PZChiO „Z Brylantem” Pawła Kotuchy – nestora śląskiego śpiewactwa, znakomitego chórmistrza i rówieśnika śląskiej federacji chóralnej.

W podsumowaniu 2005 roku przedstawionym przez prezesa R. Hankego 23 kwietnia 2006 roku na zjeździe delegatów stwierdzono, iż był to rok „wyjątkowo pracowity i owocny”. Angażował wszystkie ogniwa związkowe¹³.

¹³ R. Hanke, *Rok wyjątkowo pracowity i owocny*. Wystąpienie prezesa OŚ PZChiO – R. Hankego na Zjeździe Delegatów 23 IV 2006 r., „Śpiewak Śląski” 2006, nr 3 (364), s. 2.

Do ważniejszych imprez zorganizowanych przez OŚ PZChiO w 2005 roku zaliczyć należy:

Maj 2005

- I Ogólnopolski Zlot Chórów i Orkiestr do Sanktuarium w Licheniu w dowód wdzięczności Janowi Pawłowi II – impreza ogólnopolska dla ponad 5000 uczestników zorganizowana przez OŚ PZChiO. W koncercie „Monstratus” wzięło udział 87 chórów i 38 orkiestr z całej Polski, łącznie około 5300 śpiewaków i muzyków;
- Całoroczny cykl koncertów umuzykalniających „PZChiO” – dzieciom. Baw się i śpiewaj z nami” na scenie Śląskiego Teatru Lalki i Aktora „Ateneum” w Katowicach;
- Cykl koncertów „Cały Śląsk gra i śpiewa” dla uczczenia 95-lecia Oddziału Śląskiego PZ-ChiO. W wydarzeniu tym uczestniczyło 1548 wykonawców skupionych w 42 chórach i 15 orkiestrach, które 3 maja 2005 roku występowały m.in. w Rybniku Niedobczycach, Tarnowskich Górach, Mysłowicach, Łaziskach Górnych;
 - XIV Górnos Śląskie Prezentacje Chórów i Orkiestr w Górnos Śląskim Parku Etnograficznym w Chorzowie;

Czerwiec 2005

- eliminacje wojewódzkie Ogólnopolskiego Konkursu Chórów Szkolnych;
- XIII Święto Śląskiej Pieśni Chóralnej „Trojok Śląski” w Katowicach, połączone z wręczeniem Nagrody im. Stanisława Moniuszki;
- XIII Międzynarodowy Festiwal Orkiestr Dętych „Złota Lira” w Rybniku;
- XII Międzynarodowy Konkurs Młodzieżowych Orkiestr Dętych w Jastrzębiu Zdroju;

Wrzesień 2005

- VIII Festiwal Pieśni Maryjnej „Magnificat” w Piekarach Śląskich z udziałem 11 chórów;
- IV Ogólnopolskie Prezentacje Psalmodyczne w Chorzowie;
- III Ogólnopolskie Dni Muzyki Chóralnej im. ks. G. G. Gorczyckiego w Bytomiu;

Październik 2005

- III Zjazd Konfraterni Najstarszych Chórów i Orkiestr Województwa Śląskiego w Rybniku;
 - Współdziałł w organizacji Kongresu Muzyki Liturgicznej Archidiecezji Katowickiej, październik 2005;

Listopad 2005

– Koncert Galowy „Moniuszce – Śpiewacy Śląscy” na 95-lecie Oddziału Śląskiego PZChiO;

– Występ połączonych chórów na uroczystości odsłonięcia pomnika gen. Jerzego Ziętka w Katowicach.

Bogaty był w 2005 roku plon wydawniczej działalności OŚ PZChiO. Wydano:

- 4 łączone numery „Życia Muzycznego”, wydawnictwa ogólnopolskiego PZChiO;
- dodatek specjalny „Życia Muzycznego” pod tytułem „Śląski ruch śpiewaczy ma 95 lat”;
- 6 numerów „Śpiewaka Śląskiego”, w tym numer jubileuszowy z okazji 85-lecia ukazywania się tego tytułu;
- 6 numerów „Śląskich Zeszytów Nutowych” (utwory Z. Pehnerskiego, F. Suwały, M. Reszki);
- książkę *Muzyka liturgiczna w kościele katowickim 1925–2005* pod. red. ks. W. Hudka (we współpracy z Komisją Muzyki Sakralnej)

W 2005 roku jubileusze obchodziły:

- 95-lecia – Chór Mieszany „Gwiazda” Chorzów, Chór „Cecylia” Kochłowice;
- 85-lecia – Chór „Cecylia” przy parafii św. Jadwigi w Chorzowie, Chór „Piaś” w Żyglinie, Chór „Zorza” w Wyrach, Górnicza Orkiestra Dęta Miechowice, Chór im. Słowackiego w Radlinie;
- 60-lecia – Akademicki Chór Politechniki Śląskiej, Orkiestra Dęta „Łaziska”, Orkiestra Dęta KWK. „Sośnica”.

Na pokrycie kosztów związanych z całoroczną działalnością koncertową, wydawniczą i organizacją uroczystości jubileuszowej OŚ PZChiO pozyskał od władz samorządowych miast śląskich oraz z Urzędu Marszałkowskiego kwotę **116.372,00 zł**.

W końcu 2005 roku w Oddziale Śląskim PZChiO, którego siedzibę przeniesiono z ulicy Słowackiego na ulicę Plebiscytową w Katowicach, zrzeszone były **152** chóry – 9 męskich, 10 żeńskich, 108 mieszanych, 12 dziecięcych, 7 młodzieżowych i 6 kameralnych (w ciągu roku przybyło 8 chórów) i **56** orkiestr (w ciągu roku przybyła 1 orkiestra). Zespoły te skupiały ogółem **3917** śpiewaków i muzyków.

Rok 2006

Uroczystość dzielenia się opłatkiem, połączona z poświęceniem lokalu Oddziału Śląskiego PZChiO w nowej siedzibie [...] odbyła się 12 stycznia.[...] W tym pięknym dniu serdecznościami i szczerymi życzeniami pomyślności nie było końca.. [...] Dyplomy uznania [...] Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego za wybitne zasługi dla kultury otrzymali prezesi najstarszych Okręgów Oddziału Śląskiego...¹⁴

Ważniejsze zadania zrealizowane przez Oddział lub przy jego współudziale w roku 2006:

- XV Święto Śląskiej Pieśni Chóralnej „Trojok Śląski” w Ostrawie;
- XI Nagroda im. S. Moniuszki ufundowana przez Marszałka Województwa Śląskiego za wybitne zasługi w upowszechnieniu społecznego ruchu muzycznego na Śląsku polskim i czeskim;
- XV Międzynarodowy Festiwal Orkiestr Dętych „Złota Lira” w Rybniku;
- XV Ogólnopolski Festiwal Polskiej Pieśni Chóralnej;
- Koncert z okazji 80-lecia PZChiO w Katowicach;
- Udział w realizacji ogólnopolskiego programu rozwoju chórów dziecięco-młodzieżowych „Śpiewająca Polska”;
- Cykl koncertów umuzykalniających „PZChiO – dzieciom. Baw się i śpiewaj z nami”;
- XIV Adoracja chórów i orkiestr Górnego Śląska przy Żłobku Jezusowym w Panewnikach;
- XIV Górnośląskie Prezentacje Chórów i Orkiestr w Skansenie w Chorzowie;
- Eliminacje wojewódzkie XXIII Ogólnopolskiego Konkursu Chórów Szkolnych w Katowicach;
- I Festiwal Pieśni Eucharystycznej w Katowicach, zorganizowany przez Towarzystwo Śpiewacze „Modus Vivendi”;
- Pielgrzymka chórów i orkiestr Górnego Śląska do Matki Boskiej Piekarskiej;
- IV Zlot Najstarszych Chórów i Orkiestr w Rybniku połączony z obchodami Międzynarodowego Dnia Muzyki, przygotowany we współpracy z Okręgiem Rybnickim PZChiO oraz Domem Kultury w Rybniku Niedobczycach;

¹⁴ R. Hanke, Na starcie 2006, „Śpiewak Śląski” 2006 nr 1–2 (362–363), s. 20.

Oficyna wydawnicza OŚ PZChiO przekazała czytelnikom:

- 4 łączone numery „Życia Muzycznego”, wydawnictwa ogólnopolskiego PZChiO;
- 6 numerów „Śpiewaka Śląskiego” z dodatkiem „Śpiewacy w powstaniach śląskich”;
- 6 numerów „Śląskich Zeszytów Nutowych” (utwory F. Nowowiejskiego, J.W. Hawela, S. Kaczorowskiego, S. Stuligrosza, R. Twardowskiego oraz opr. chórálne K. Kagańca).

W 2006 roku jubileusze obchodziły

- 100-lecie – Orkiestra dęta „Harmonia” w Jaworznie;
- 95-lecie – Chór Mieszany „Jutrzenka” Nakło Śląskie, „Halka” Kozłowa Góra, Orkiestra Dęta Kopalni „Wieczorek” Katowice;
- 90-lecie – Chór Męski „Żaby” Chrzanów;
- 85-lecie – Chór Męski „Śląsk” Chorzów.

Na pokrycie kosztów związanych z całoroczną działalnością koncertową, wydawniczą i organizację uroczystości jubileuszowej OŚ PZChiO pozyskał od władz samorządowych miast śląskich oraz z Urzędu Marszałkowskiego kwotę **101.940,00 zł**.

W końcu 2006 roku w Oddziale Śląskim PZChiO zrzeszonych było **141** chórów – 9 męskich, 10 żeńskich, 98 mieszanych, 12 dziecięcych, 6 młodzieżowych i 6 kameralnych (w ciągu roku przybyły 2 chóry, ubyło 13) i **49** orkiestr (w ciągu roku przybyły 2 orkiestry ubyło 9). Zespoły te skupiały ogółem **3748** śpiewaków i muzyków – w tym młodzieży 323, dzieci 570. Chóry i orkiestry Oddziału Śląskiego dały w ciągu roku **1822** występy w kraju i **79** występów za granicą.

Rok 2007

Kolejny rok w zasadzie niczym nie różniłby się od poprzednich, gdyby nie rezygnacja z pełnionej funkcji złożona w trakcie kadencji przez Rajmunda Hankego 11 grudnia 2007 roku po 26 latach aktywności i 22 latach prezesowania Oddziałowi Śląskiemu PZChiO.

Moja długoletnia kadencja – pisał R. Hanke w liście otwartym do śpiewaków i muzyków OŚ PZChiO – nie należała do łatwych, przypadała bowiem na okres transformacji ustrojowej w Polsce, upadku mecenatu przemysłu nad kulturą, kryzysu i przekształceń w sferze finansowania kultury, zmian w podziale administracyjnym kraju oraz dochodzenia do samodzielności prawnej struktur PZChiO, ostatecznie jednak

zwieńczona według najlepszych oczekiwań: włączeniem wolnej już Polski do Unii Europejskiej, co zobowiązuje nas do zwiększenia troski o zapewnienie śląskim chóróm i orkiestrom godnego miejsca w europejskim życiu kulturalnym. Cieszę się, że w meandrach współczesności udało mi się wspólnie z Zarządkiem Oddziału Śląskiego i Zarządami Okręgów, przy współpracy z Zarządkiem Głównym w Warszawie i Oddziałami PZChiO w Polsce oraz na Zaolziu, wiele spraw pozytywnie sfinalizować (o większości z nich wspominam m.in. w książce pt.: *Śląski społeczny ruch muzyczny przełomu XX i XXI wieku*, Katowice 2004, także na łamach „Śpiewaka Śląskiego” oraz „Życia Muzycznego” 1985–2007).

Ważniejsze zadania statutowe i organizacyjne Oddziału zrealizowane w 2007 roku przez Zarząd działający jeszcze pod kierunkiem R. Hankego:

- XVI Święto Śląskiej Pieśni Chóralnej „Trojok Śląski” w Raciborzu z udziałem chórów czeskich i polskich z Zaolzia;
- XII Nagroda im. S. Moniuszki ufundowana przez Marszałka Województwa Śląskiego za wybitne zasługi w upowszechnieniu społecznego ruchu muzycznego na Śląsku polskim i czeskim;
- XVI Międzynarodowy Festiwal Orkiestr Dętych „Złota Lira” w Rybniku;
- II Zjazd Ogólnopolskiej Konfraterni Najstarszych Chórów i Orkiestr oraz V Zjazd Konfraterni Najstarszych Chórów i Orkiestr Województwa Śląskiego w Rybniku w 510. rocznicę muzykowania na Ziemi Rybnickiej;
- V Ogólnopolskie Prezentacje Psalmodyczne z udziałem Chóru Synagogałnego z Lipska wraz z organizacją jego trasy koncertowej, obejmującej Chorzów, Piekary, Zabrze, Katowice i Częstochowę;
- XXIV Eliminacje Wojewódzkie Ogólnopolskiego Konkursu Chórów Szkolnych w Katowicach. W imprezie, której celem było wyłonienie najlepszych zespołów do finału w Bydgoszczy, uczestniczyły również grupy śpiewacze z Zaolzia;
 - Realizacja cyklu koncertów umuzykalniających „PZChiO – dzieciom. Baw się i śpiewaj z nami” z udziałem chórów dziecięco-młodzieżowych, zespołów wokalo-instrumentalnych i tanecznych z terenu województwa śląskiego w Teatrze Lalki i Aktora „Ateneum” w Katowicach;
 - XV Górnosląskie Prezentacje Chórów i Orkiestr w Skansenie w Chorzowie;
 - VIII Festiwal Pieśni Maryjnej „Magnificat – 2007”, eliminacje w Pszowie, Kochłowicach i Grodźcu z finałem w Piekarach Śląskich.

W dziedzinie wydawniczej Oddziału Śląskiego rok 2007 zamknął się wydaniem:

– dzieła Rajmunda Hankego – *Księga najstarszych polskich chórów i orkiestr w kraju i za granicą*;

– III i IV zeszytu utworów kołędowych i wielkanocnych o. Ansgarego Maliny na chór mieszany z tow. organów;

– 10 zeszytów nutowych z utworami orkiestrowymi Józefa Szweda;

– 12 numerów „Życia Muzycznego”, wydawnictwa ogólnopolskiego PZChiO;

– 6 numerów „Śpiewaka Śląskiego” w tym: nr 1 Wydanie Specjalne Zaolziańskie z okazji 80-lecia utworzenia Związku Polskich Chórów w Czechosłowacji i nr 2 „Pamiętnik XV Górnośląskich Prezentacji Chórów i Orkiestr w chorzowskim Skansenie”;

– 6 numerów „Śląskich zeszytów nutowych”;

W 2007 roku jubileuszowe obchody organizowały:

– 100-lecia – Orkiestra dęta KWK „Knurów”, Orkiestra dęta KWK „Murcki” Katowice;

– 95-lecia – Chór Mieszany „Słowiczek” Repty Śląskie, Chór Męski „Hejnał” Katowice;

– 85-lecia – Chór Męski „Polonia” Radlin;

– 60-lecia – Chór Mieszany przy archikatedrze w Katowicach, Miejska Orkiestra Dęta „Rybnik”, Chór Męski „Hejnał” Mysłowice;

Zarząd Oddziału podczas swoich posiedzeń przyjął szereg ważnych uchwał. W ich wyniku m.in.:

zaakceptowano treść „**Proklamacji**” skierowanej przez uczestników Sejmiku Konfraterni Najstarszych Chórów w Rybniku m.in. do najwyższych władz Państwa – „by lekcje muzyki, a przede wszystkim śpiewu w szkołach nie były rugowane” i do mediów – „by nie żałowały czasu antenowego na propagowanie śpiewu chóralnego oraz tradycji muzykowania”; udostępniono też nieodpłatnie uczestniczącym w Sejmiku przedstawicielom zespołów przedstawionych w pracy R. Hankego po jednym egzemplarzu jego *Księgi najstarszych polskich chórów w kraju i zagranicą*.

W końcu 2007 roku w Oddziale Śląskim PZChiO zrzeszone były **144** chóry – 9 męskich, 10 żeńskich, 99 mieszanych, 14 dziecięcych, 6 młodzieżowych i 6 kameralnych (w ciągu roku przybyło 5 chórów) i **51** orkiestr (w ciągu roku przybyła 1 orkiestra). Zespoły te skupiały ogółem **2827** śpiewaków i muzyków – w tym młodzieży 218, dzieci 570. Chóry

i orkiestry skupione w OŚ dały w ciągu roku **1615** koncertów w kraju i **66** występów za granicą.

Rok 2008

Jednym z najważniejszych wydarzeń kolejnego roku działalności Oddziału Śląskiego PZChiO w 2008 roku był zwołany na niedzielę, 13 kwietnia, walny zjazd sprawozdawczy. Zjazd zgromadził 124 delegatów spośród 318 uprawnionych. Minutą ciszy i modlitwą uczczono pamięć zmarłych działaczy, dyrygentów, śpiewaków i muzyków, w tym zmarłej 28 lutego Barbary Zielonki-Rusin, która przez wiele lat pełniła funkcję dyrektora artystycznego Oddziału. Następnie głos zabrał R. Hanke, który w grudniu poprzedniego roku złożył urząd prezesa. Jedną z pierwszych uchwał zjazdu było nadanie R. Hankemu godności prezesa honorowego Oddziału. Chwilę później zarekomendował on na opuszczoną przez siebie funkcję **Romana Warzechę**. Kandydatura została jednomyślnie poparta przez delegatów.

Zasadniczy kształt planu pracy Oddziału na 2008 rok przedstawiony został podczas tradycyjnej adoracji w panewnickiej bazylice. Pełniący obowiązki prezesa R. Warzecha zaprosił amatorskie zespoły do udziału:

- w XVI Górnośląskich Prezentacjach Chórów i Orkiestr w Chorzowie;
- XV Ogólnopolskim Festiwalu Polskiej Pieśni Chóralnej w Katowicach;
- XVI Święcie Śląskiej Pieśni Chóralnej „Trojok Śląski” na Zaolziu;
- II Festiwalu Pieśni Eucharystycznej „O Salutaris Hostia” w Katowicach Piotrowicach;
- Pielgrzymce Chórów i Orkiestr Górnego Śląska do Matki Boskiej Piekarskiej;
- Zlocie Chórów i Orkiestr z okazji 30-lecia powołania Jana Pawła II na Stolicę Piotrową.

Zadania te wykonane zostały w 100 procentach. Do wymienionych przedsięwzięć doszły dalsze:

- Koncert muzyki religijnej w katowickim „Spodku” w ramach Spotkań Ewangelizacyjnych „Pro Christ”;
- podjęcie przygotowań i opracowanie kalendarium obchodów jubileuszu stulecia zorganizowanego ruchu śpiewaczego na Śląsku;

W zakresie działalności wydawniczej zrealizowano:

- 4 numery „Życia Muzycznego” firmowanego przez ZG PZChiO;

– 6 numerów „Śpiewaka Śląskiego”, w tym wydanie specjalne „Sto Lat Towarzystwa Śpiewu „Harmonia” w Mikołowie 1908–2008”;

– 6 numerów „Śląskich Zeszytów Nutowych”;

W 2008 roku obchodzono jubileusze:

100-lecia – Towarzystwa Muzycznego Miejska Orkiestra Dęta w Miasteczku Śląskim, Chóru Mieszanego „Lutnia” w Chorzowie, Chóru Mieszanego „Harmonia” w Mikołowie, Chóru Mieszanego im. św. Cecylii w Piekarach Śląskich, Chóru Mieszanego „Cecylia” Rydułtowy;

95-lecia – Chóru Mieszanego „Ogniwo” w Katowicach, Chóru Mieszanego „Słowiczek” w Katowicach Kostuchnie, Chóru Mieszanego im. Adama Mickiewicza w Rybniku Niedobczycach, Chóru Mieszanego „Echo” w Łaziskach Górnych;

90-lecia – Chóru Mieszanego „Polonia” w Bieruniu Starym, Chóru Mieszanego „Echo” w Syrnii, Chóru Mieszanego „Cecylianum” w Krzyżkowicach;

80-lecia – Chóru Męskiego „Echo” Biertułtowy, Chóru św. Grzegorza parafii NSPJ w Mysłowicach.

Na pokrycie kosztów związanych z całoroczną działalnością koncertową, wydawniczą i organizację uroczystości jubileuszowych OŚ PZChiO oraz poszczególne zespoły pozyskały od władz samorządowych miast śląskich oraz z Urzędu Marszałkowskiego kwotę **135.650,47** zł.

W końcu 2008 roku w Oddziale Śląskim PZChiO zrzeszonych było **150** chórów – 9 męskich, 10 żeńskich, 101 mieszanych, 15 dziecięcych, 7 młodzieżowych i 8 kameralnych (w ciągu roku przybyło 6 chórów) i **51** orkiestr. Zespoły te skupiały ogółem **3928** śpiewaków i muzyków – w tym młodzieży 429, dzieci 419. Chóry i orkiestry skupione w OŚ dały w ciągu roku **2521** koncertów w kraju i **94** występy za granicą.

Przełomowy rok 2009

Najważniejszym dniem przełomowego w dziejach śląskiej organizacji śpiewaczo-muzycznej roku 2009 była niedziela, 19 kwietnia. W tym dniu odbył się w Katowicach walny zjazd sprawozdawczo-wyborczy, którego sens najlepiej zdaje się określać tytuł *Wróciliśmy do*

korzeni – nadany relacji zamieszczonej po zjeździe w „Śpiewaku Śląskim”¹⁵. Kilka fragmentów owej relacji dobrze charakteryzuje sytuację w jakiej znalazł się Oddział Śląski PZChiO:

Wiele dni i tygodni przed rozpoczęciem tego Zjazdu wiadome było, że będzie on wydarzeniem historycznym. Mówiło się o konieczności zmian w gronie działaczy Oddziału Śląskiego, napomykano o tym w rozmowach ze śpiewakami i muzykami w poszczególnych zespołach. Dyskutowano, a nawet spierano się. Jedni byli za, inni – choć w wyraźnej mniejszości – przeciw. Były też przygotowania – zasięganie opinii, projektowanie dokumentów, konsultacje środowiskowe, urzędowe. [...]

Na Zjazd przybyło 115 delegatów – reprezentantów 13 Okręgów, 150 chórów i 51 orkiestr. Stanowiło to 33,8% wszystkich mandatariuszy uprawnionych do głosowania i podejmowania wiążących decyzji. To wystarczyło do uznania ważności Zjazdu.

Chyba nie wszyscy zdawali sobie sprawę z tego, że podczas zaplanowanego na niedzielne przedpołudnie Zjazdu Sprawozdawczo-Wyborczego Oddziału Śląskiego PZChiO, dojdzie do podejmowania doniosłych uchwał, porównywalnych z postanowieniami przyjętymi 18 kwietnia 1910 roku, przez ojców założycieli śląskiego związku śpiewaczego. A tak się właśnie stało¹⁶.

Istotę rzeczy wyjaśnia treść Uchwały nr 12, która przyjęta została przez delegatów przy trzech głosach wstrzymujących się. Ze względu na wagę podjętej decyzji i jej późniejsze skutki wypada tekst wspomnianej Uchwały przytoczyć w pełnym brzmieniu:

UCHWAŁA nr 12

Walny Zjazd Delegatów Oddziału Śląskiego PZChiO w dniu 19.04.2009 r. podejmuje Uchwałę o treści: Delegaci postanawiają przekształcić Oddział Śląski Polskiego Związku Chórów i Orkiestr w Katowicach na:

Autonomiczne Stowarzyszenie śpiewaczo – muzyczne o nazwie:

ŚLĄSKI ZWIĄZEK CHÓRÓW I ORKIESTR

W głosowaniu jawnym za 112, przeciw 0, wstrzymało się 3.

Uchwałę przyjęto i wchodzi w życie z chwilą podjęcia

Realizację uchwały powierza się Zarządowi.

Weześniej, podczas styczniowej Adoracji Śląskich Chórów i Orkiestr przy Żłóbku Jezusowym w Panewnikach, przedstawiony został zgromadzonym plan działań Oddziału Śląskiego na 2009 rok. Plan ten został w całości zrealizowany; nowa sytuacja Oddziału prze-

¹⁵ A. Wójcik, Walny Zjazd Sprawozdawczo-Wyborczy Delegatów Oddziału Śląskiego PZChiO. Wróciliśmy do korzeni, „Śpiewak Śląski” 2009, nr 3 (382), s. 3 -5.

¹⁶ Tamże, s. 3.

kształcającego się w samodzielny Związek, będący kontynuatorem i dziedzicem całej niemal już stuletniej tradycji zorganizowanego ruchu muzycznego na Śląsku nie spowodowała w realizacji zamierzeń żadnych zakłóceń. Według sprawozdania za 2009 rok przedstawionego delegatom na zjeździe 10 kwietnia 2010 roku zrealizowane zostały następujące zadania:

Luty 2009

– XXVI Ogólnopolski Konkurs Chórów Szkolnych a cappella, eliminacje Województwa Śląskiego i Zaolzia; awans do finału w Bydgoszczy uzyskały chóry – Dziecięcy „Gaudeo” przy Gimnazjum i SP nr 1 ze Świerklan, Dziewczęcy „Tarantela”, z Zabrza, Kameralny „Voce Segreto” z Żor;

Kwiecień 2009

Walny Zjazd Sprawozdawczo-Wyborczy Delegatów Oddziału Śląskiego PZChiO.

Na Zjeździe delegaci podjęli uchwałę o utworzeniu autonomicznego stowarzyszenia pod nazwą Śląski Związek Chórów i Orkiestr z Zarządem Głównym w Katowicach, tym samym zrezygnowano z przynależności do Polskiego Związku Chórów i Orkiestr w Warszawie.

Maj 2009

– XVII Górnośląskie Prezentacje Chórów i Orkiestr w Skansenie w Chorzowie, poświęcone popularyzacji dokonań Wojciecha Korfatego;

– II Festiwal Orkiestr Dętych im. Józefa Szweda w Tarnowskich Górach.

Wrzesień 2009

– Zlot Chórów i Orkiestr Górnego Śląska w Katowicach Zadolu z okazji 100-lecia Zlotu Śląskich Śpiewaków na Zadolu, dla upamiętnienia 90-rocznicy I Powstania Śląskiego oraz 70-rocznicy wybuchu II wojny światowej. Zlot rozpoczął się o godz. 10.00 mszą św. w bazylice panewnickiej, po mszy św. przemarsz do Amfiteatru na Zadolu, gdzie koncertowały zespoły artystyczne, chóry i orkiestry do zmroku. W zlocie uczestniczyło około 2000 wykonawców, przy amfiteatrze wypełnionym widownią.

Październik 2009

– VII Zjazd Konfraterni Najstarszych Chórów i Orkiestr Województwa Śląskiego w Rybniku Niedobczycach, dla upamiętnienia I powstania śląskiego. Do Konfraterni przyjęto 9 nowych zespołów;

– Finał IX Festiwalu Pieśni Maryjnej „Magnificat–2009” w bazylice NMP w Piekarach Śląskich;

– w czerwcu, lipcu, wrześniu, listopadzie, grudniu 2009 roku składano dokumenty w celu rejestracji Śląskiego Związku Chórów i Orkiestr w Krajowym Rejestrze Sądowym w Katowicach: Sąd Rejonowy Katowice – Wschód Wydział VIII Gospodarczy KRS. Sąd zarejestrował Stowarzyszenie **Śląski Związek Chórów i Orkiestr** z datą 18 grudnia 2009 roku.

Zespoły zrzeszone w Śląskim Związku Chórów i Orkiestr pod względem wykonawczego poziomu artystycznego z naturalnych przyczyn dość zróżnicowane, odnoszą znaczące sukcesy. W bilansie 2009 roku odnotowano m.in. osiągnięcia takie jak:

- III miejsce zajęte przez Młodzieżowy Chór Szkolny „Bel Canto” Gimnazjum i I LO w Rybniku na Międzynarodowym Konkursie Chórów w niemieckim mieście Marktoberdorf;
- I miejsce zajęte przez Orkiestrę Dętą „Jas-Mos” na Konkursie Wielkich Orkiestr Dętych w Ostrawie.

Niezwykłym wydarzeniem i przeżyciem dla młodych śpiewaków chóru „Bel Canto” z Rybnika był tegoroczny wyjazd do Essen – Europejskiej Stolicy Kultury i udział w cyklu imprez SING Day of Song w ramach podjętego przez 53 miasta i gminy projektu pod hasłem „Kultura przez zmianę – zmiana przez kulturę”.

Oddział Śląski wydał w 2009 roku:

- 6 numerów „Śpiewaka Śląskiego” i dodatkowo jeden numer we współpracy z Kościołem Ewangelicko-Augsburskim, a także 3 numery „Śląskich Zeszytów Nutowych”;
- nr 1–4 2009 „Życia Muzycznego”, kwartalnika o zasięgu ogólnopolskim;
- w ramach czasopisma „Śpiewak Śląski” nr 6 / 2010, wydano *Kalendarium Koncertowe Oddziału Śląskiego PZChiO na rok 2010*, w nakładzie 700 szt.

Na pokrycie kosztów związanych z całoroczną działalnością koncertową, wydawniczą i organizacją uroczystości jubileuszowych OŚ PZChiO oraz poszczególne zespoły pozyskały od władz samorządowych miast śląskich, z Urzędu Marszałkowskiego oraz sponsorów kwotę **193.840,00 zł**.

W końcu 2009 roku w Oddziale Śląskim PZChiO zrzeszone były **152** chóry i **51** orkiestr. Zespoły te skupiały ogółem **3863** śpiewaków i muzyków – w tym młodzieży 233,

dzieci 269. Chóry i orkiestry skupione w OŚ dały w ciągu roku **2515** koncertów w kraju i **98** występów za granicą.

Symptomy niedomagań i zmian, próba diagnozy stanu bieżącego, środki zaradcze. Zakończenie.

Na podstawie przedstawionych powyżej fragmentów sprawozdań śląskiej organizacji śpiewaczo-muzycznej można wyrobić sobie przekonanie o znakomitej w okresie między Kongresami sytuacji śląskiego ruchu muzycznego. Duża liczba członków, utrzymująca się na mniej więcej ustalonym poziomie chórów i orkiestr, sukcesy organizacyjne, artystyczne i wydawnicze Związku napawają optymizmem.

Trudno jednak nie zauważyć symptomów niedomagań, wydatnie ograniczających dalsze możliwości rozwojowe tak dobrze funkcjonującej organizacji. Niepokojące sygnały pojawiają się od dłuższego czasu i przybierają na sile. W dużej mierze są rezultatem niekorzystnego oddziaływania czynników zewnętrznych, niezależnych od samego środowiska (znane są powody wskazanego wyżej, znaczącego spadku liczby orkiestr w 2003 roku!). Są te niedomagania wpisane także w wewnętrzną logikę rozwoju i funkcjonowania amatorskiego ruchu śpiewaczo-muzycznego. Zwrócił na nią uwagę Piotr Dahlig, który pisał:

Ruch śpiewaczy miał charakter narodotwórczy i szybko biegł po stopniach samoorganizacji (towarzystwo śpiewacze, konkurs lokalny, zjazd regionalny, zjednoczenie) aż do instytucji ogólnonarodowych – kulturalnych wizytówek lub substytutów nieistniejącego (jeszcze) państwa¹⁷.

Równie interesująco przedstawia się wg P. Dahliga ewolucja repertuarowa chórów prowadząca od pieśni ludowej, poprzez pieśni współczesnych kompozytorów XIX-wiecznych, po wielkie dzieła kantatowo-oratoryjne. Ostatnimi jednak czasy obserwuje się w wielu chórach zanik zainteresowania wartościową literaturą muzyczną i zwrot w kierunku błahej twórczości typu piosenkowego.

Innym ciekawym aspektem tej samej sprawy jest zanik chórów męskich, przekształcających się stopniowo w zespoły mieszane. Za współczesną kontynuację tych przeobrażeń

¹⁷ P. Dahlig, *Tradycje muzyczne a ich przemiany. Między kulturą ludową, popularną i elitarną Polski międzywojennej*. Warszawa 1998, 53.

uważa się obumieranie zespołów o dużej liczebności śpiewaków i powstawanie kilkunastoo osobowych grup kameralnych. Specjalizują się one w wykonywaniu muzyki określonego gatunku lub epoki historycznej i skupiają stosunkowo młodych chórzystów, nierzadko dysponujących pewnym przygotowaniem ogólnomuzycznym.

Spostrzeżenia powyższe potwierdzają potoczne obserwacje i odczucia.

Obecnie – przynajmniej w Polsce – występuje jeszcze inne zjawisko: następuje coś w rodzaju dekompozycji organizacyjnych struktur ruchu muzycznego, zjednoczonego dotąd w Polskim Związku Chórów i Orkiestr – centralistycznej konstrukcji utrwalonej w swoim kształcie w okresie PRL-u. Zapoczątkowała ten proces, a w każdym razie ujawniła go i ukonkretniła podjęta w kwietniu 2009 roku decyzja śląskiego środowiska śpiewaczomuzycznego o autonomizacji dotychczasowego Oddziału Śląskiego PZChiO. Wystąpienie z organizacji ogólnokrajowej i utworzenie samodzielnego **Śląskiego Związku Chórów i Orkiestr** było wszakże zamierzonym zwróceniem się do tradycji, nawiązaniem do początku; przed stu laty było nim powołanie do istnienia Związku Śląskich Kół Śpiewaczych.

Ten „nowy-stary” związek jest w obecnych granicach województwa śląskiego największą, lecz nie jedyną organizacją skupiającą amatorskie chóry i orkiestry. Obok niej istnieje i owocną działalnością szczyti się Oddział Bielski Polskiego Związku Chórów i Orkiestr; budzącymi uznanie dokonania pochwalić się może również mniej w ostatnim czasie aktywny Oddział Częstochowski PZChiO. Działają także na terenie województwa chóry i orkiestry dęte organizacyjnie nie zrzeszone. Są jednak regiony kraju, gdzie ogniwa śpiewaczomuzycznego związku faktycznie przestały istnieć, choć formalnie nie dochodziło do ich rozwiązania. Trudno wskazać wszystkie powody takiego stanu rzeczy, nie mniej należy do nich zanik aktywności zespołów w wielu miejscowościach wcześniej znanych z pięknie pracującego zespołu – chóru, czy orkiestry, a także brak autentycznych animatorów i działaczy wywodzących się z danego środowiska. Niechlubnym przykładem postępującej i w tym zakresie dezintegracji jest Śląsk Opolski, ściślej – teren województwa opolskiego od dłuższego czasu pozbawiony jednoczącego oddziaływania śpiewaczej i muzycznej organizacji.

Przeżywane w 2010 roku stulecie śląskiego związku śpiewaczego stawia nasze pokolenie w sytuacji wyjątkowej, niepowtarzalnej. Jest to również dogodna sposobność przeciwstawienia się wykazanym wyżej negatywnym tendencjom. Wskazówką, która musi być brana

pod uwagę przy planowaniu dalszych poczynąń jest miara zasług śląskich chórzystów i fenomen samoorganizacyjnej zdolności Ślązaczek i Ślązaków, którzy przed stu i więcej laty skupiali się w śpiewaczych, teatralnych oraz czytelniczych kółkach, by bronić swej odrębności i tożsamości, zwłaszcza zaś języka i kultury – zagrożonych wówczas i skazanych na zatracenie przez działania władz pruskiego państwa. Polski śpiew „pielęgnowany w towarzystwach naszych”, a także ofiara życia, złożona gdy było tego trzeba – to jest dziedzictwo, o którym nie wolno nikomu zapominać.

Z jubileuszową refleksją o przeszłości łączy się sposobność przekazania wiedzy o niej młodemu pokoleniu, do ożywienia i spopularyzowania idei zespołowej aktywności muzycznej. Znaczenia nabiera też możliwość przeprowadzenia badań socjologicznych i kulturoznawczych; także źródłowych, historycznych – choć akurat te sprawy są dość dobrze rozpoznane i opisane, w czym niemałą zasługę ponosi sam Związek i jego działacze, doskonale zorientowani w dziejach swego środowiska (Stoiński, Fojcik, Hanke, Wójcik).

Próby zainteresowania socjologów i kulturoznawców śląskimi chórami i orkiestrami niestety nie przyniosły jak dotąd zadowalającego rezultatu. Szkoda, bo samo środowisko nie jest zdolne do stworzenia zbiorowego autoportretu, który mógłby być pomocny w projektowaniu takich czy innych przedsięwzięć. Całkiem niedawno zresztą, dopiero przy okazji przekształcania byłego Oddziału Śląskiego PZChiO w samodzielną strukturę organizacyjną oraz związaną z tym koniecznością dostosowania się do wymogów prawa o stowarzyszeniach, możliwe stało się określenie rzeczywistej siły liczebnej środowiska. Wg stanu bieżącego do Związku należy około 5000 osób. Liczba ta, ze względu na trwające wciąż procedury ulega drobnym korektom i wahaniom, stąd trudno o większą dokładność danych. Należy podkreślić, że do tego momentu Związek nie dysponował pełnymi i wiarygodnymi informacjami w tym zakresie, bowiem z powodu dawniejszych zaleceń utrwalonych w wieloletniej, choć wadliwej praktyce, jego członkami były zespoły nie zaś osoby fizyczne. Z tego powodu przytaczane wcześniej dane o osobowej liczebności OŚ PZChiO mają charakter szacunkowy.

Źródłem siły śląskiego ruchu muzycznego jest nie tylko liczba jego uczestników, ale także głębokie zakorzenienie w tradycji oraz świadomość społecznie pożądanego celu, dobroczynnych skutków oddziaływania. To ułatwia realizację zadań o dużym stopniu złożoności, jak m.in.: Ogólnopolskie Festiwale Polskiej Pieśni Chóralnej, Górnośląskie Prezentacje

Chórów i Orkiestr, koncerty pod hasłem „Cały Śląsk Gra i Śpiewa”, Międzynarodowe Święta Śląskiej Pieśni Chóralnej „Trojok Śląski”, Międzynarodowe Festiwale Orkiestr Dętych „Złota Lira”.

Możliwości i aspiracje związkowych działaczy od samego początku kształtowały się pod wpływem idei i wizji wywodzących się z ducha romantycznego. Zawsze jednak wspierało je duże poczucie realizmu. Przekuwanie w rzeczywistość zasady „mierz siły na zamiary” daje tu na ogół dobre rezultaty. Ograniczeniem jest brak środków własnych, ich zastępowanie przy realizacji zadań entuzjazmem bezinteresownej pracy oraz pokrywanie niezbędnych kosztów dotacjami uzyskiwanymi w konkursach ofert ogłaszanych przez władze samorządowe różnych szczebli.

W ten sposób rodzą się i do końca przeprowadzane są inicjatywy, których zakres i stopień złożoności w niejednym przypadku wykracza poza możliwości wyspecjalizowanych placówek i instytucji profesjonalnych. Zdumiewające jest to, że wykonawcami wszystkich, często skomplikowanych i czasochłonnych czynności są zazwyczaj osoby wiekiem zaawansowane, dysponujące co prawda życiowym doświadczeniem, lecz już niekoniecznie aktualnym fachowym przygotowaniem, i że jest tych osób tak niewiele!

Miarą wielkości bieżących dokonań śląskiego ruchu muzycznego są informacje uwidocznione w opublikowanym na łamach „Śpiewaka Śląskiego” *Kalendarium przedsięwzięć na rok 2009*, kiedy to z udziałem śląskich chórów i orkiestr odbyło się ponad 2500 koncertów i występów z wykorzystaniem dotacji, których łączna suma podzielona przez podaną liczbę pokazuje, że średni koszt, jaki samorządy poniosły w związku z organizacją jednej imprezy, wyniósł... **74 złote!** Dysponując takimi środkami sfinansowano ponadto opisane wcześniej wydawnictwa. Wypada zwrócić uwagę, że na działalność chórów i orkiestr w jubileuszowym roku stulecia z powodu kryzysu zadysponowano kwotą o ponad połowę niższą!

Interesujący jest niewątpliwie stosunkowo wysoki poziom samowiedzy historycznej, wyraźny zwłaszcza wśród starszych wiekiem chórzystów. Chętnie w każdym razie wspominają oni wydarzenia z przeszłości śląskiego ruchu śpiewaczo-muzycznego – zorganizowanej przed stu laty siły, z którą przed laty co mądrzejsi decydenci starali się żyć w przyjaźni, liczyli się z nią, czasami – niestety! – podejmując nawet skuteczne próby wciągnięcia w swoje sprawy i interesy, podlane państwowotwórczym sosem. Tak było tuż przed wybuchem II wojny światowej, gdy w grę wchodziła niemal dwudziestotysięczna rzesza

śpiewaków-chórzystów. Teraz jest w śląskim ruchu śpiewaczo-muzycznym zdecydowanie mniejsza liczba uczestników, ale te 5000, czy prawie już 6000 śpiewających i grających osób to także niemało! A trzeba przy tym wziąć pod uwagę terytorialnie znacznie w stosunku do międzywojnia okrojony zasięg oddziaływania śląskich chórów i orkiestr, odmienność warunków życia i wyraźne wyhamowanie potrzeb kulturalnych, w wielu wypadkach ograniczających się do biernej konsumpcji oferowanej przez media masowej tandety.

Należy podkreślić – cała historia śląskiego ruchu śpiewaczo-muzycznego to pokazuje – że pierwszoplanową rolę odgrywała w nim zawsze młodzież. Można powiedzieć, iż to ona tworzyła ten ruch. Młodzi ludzie garnęli się do zespołów, chętnie w nich śpiewali i działali. To młodzież – z potrzeby serca i w zgodzie ze swą naturą otwartą i ciekawą świata „sposobiła chory śpiewaków i muzykantów”. Tak było na Śląsku Cieszyńskim i na Górnym Śląsku. Na całym Śląsku.

Karol Hławiczka – wybitny pianista, organista, pedagog, historyk muzyki, kompozytor i dyrygent pisał kiedyś:

„Prawie wszystkie chóry górnośląskie rekrutują się z młodzieży między rokiem 16 a 25. Jeden chór, jaki widziałem, miał w swych szeregach nawet dziesiątkę szkolną, a tylko niektóre chóry – szczególnie męskie – posiadały także śpiewaków starszych”.

Teraz średnia wieku w niektórych chórach zbliża się niestety niebezpiecznie... do 70 lat. W tych zespołach zdaje się zapomniano o obowiązku opiekowania się młodzieżą, włączania jej w orbitę wychowawczego oddziaływania chóru, będącego reprezentacją lokalnego środowiska. Możliwe przyczyny takiego stanu to:

- a) zanik rodziny wielopokoleniowej, ruchy migracyjne, niesprzyjające warunki mieszkaniowe, bezrobocie, materialny niedostatek;
- b) kryzys systemu edukacji i wychowania, w tym m.in.:
 - brak korelacji programów nauczania i wychowania;
 - negatywna postawa nauczycieli i dyrekcji szkół („śpiew przeszkadza lekcjom matematyki i innych przedmiotów”);
 - werbalizacja przedmiotu wychowanie muzyczne realizowanego przez źle wynagradzanych i niedostatecznie przygotowanych nauczycieli;
 - mała skuteczność audycji umuzykalniających, realizowanych przez różne podmioty w nieodpowiednich warunkach, ze źle dobranymi programami, na złych instrumentach;

- c) ujemne oddziaływanie środków masowego przekazu;
- d) skomplikowany, niejednorodny i niewydolny system finansowego wspomagania społecznej aktywności artystycznej (konkursy ofert rozstrzygane i rozliczane w każdym mieście wg innych zasad, pracochłonne wnioski, niedopasowane terminy, brak pewności otrzymania dotacji na właściwy cel);
- e) brak ściślejszej współpracy między różnymi podmiotami projektującymi, organizującymi i realizującymi zadania kulturalne w regionie (rozproszenie sił i środków).

Są też negatywne skutki zwłaszcza wychowawcze uchybień i zaniedbań wskazanych powyżej. Oczywiście przekładają się one również na jakość funkcjonowania amatorskich zespołów chóralnych i instrumentalnych odczuwających brak dopływu młodych kandydatów na śpiewaków i muzyków, osób gotowych do bezinteresownej pracy dla dobra wspólnego. Nie wnikając w szczegóły wśród skutków zaniedbań wymienia się m.in. takie, jak:

- a) utrata więzi społecznych i umiejętności zespołowego działania;
- b) przerwanie ciągłości kulturowej z tradycją regionu i kraju;
- c) redukcja potrzeb estetycznych i wrażliwości artystycznej;
- d) ograniczenia w rozwoju fizycznym i psychicznym młodego pokolenia w tym m.in.

– niedorozwój układu oddychania i aparatu mowy;

– upośledzenie słuchu;

– rozprzestrzenianie się chleractwa (w przerwie między lekcjami w ograniczonej przestrzeni korytarza szkolnego atak decybeli pseudomuzyki odtwarzanej z głośników – „bo młodzież tego chce”);

– utrwalanie fałszywego postrzegania rzeczywistości – redukcja walorów poznawczych śpiewu w korelacji przedmiotowej, śpiew wyłącznie z głośnika;

– zanik poczucia trójdzielności muzycznego metrum.

W przeszłości wielokrotnie zwracano uwagę na rzekomo wyjątkową muzykalność Ślązaków. Pochlebne na ten temat opinie formułowali m.in. Izmań I. Sriezniewski, Juliusz Roger, Lucjan Malinowski. W chwili tworzenia się śląskiego ruchu śpiewaczego wielką rolę odgrywała młodzież. Występowała ona w roli organizatorów zespołów i czynnych śpiewaków. Współcześnie trudno jest mówić o powszechnej śląskiej muzykalności: przyczyną są

zaniedbania i zaniechania systemu edukacji szkolnej, które w ciągu ostatnich kilku dziesięcioleci sprowadziły śpiew do zupełnego marginesu.

Specjaliści, którzy zajmują się sferą kultury, w wyniku prowadzonych przez siebie eksploracji i dociekań doszli do przekonania, że i w tej dziedzinie życia społecznego dokonują się gwałtowne przemiany. Mówią nawet o trwającej właśnie rewolucji kulturalnej. Tego rodzaju sformułowanie krótko i dosadnie streszcza postawioną diagnozę.

Do najbardziej spektakularnych i nieodwracalnych skutków procesu przemian należy rozpad i zanik sprawnie dotąd funkcjonujących instytucji; coraz mniej jest osób skłonnych do korzystania z oferowanych przez nie dóbr kultury, jeszcze mniej jest chętnych do aktywnego w niej uczestnictwa.

W dalszych rozwinięciach podobnie pesymistycznych konstatacji, pojawia się cały szereg negatywnie zabarwionych pojęć, takich jak: zamęt, rozchwianie, chaos, rozproszenie, dezorganizacja, zepsucie, upadek. Do dwóch ostatnich wyrazów dodawane bywa rozszerzenie wskazujące, że chodzi m.in. o jakość „kulturowej kompetencji”. Uważa się, że jedną z przyczyn postępującej degradacji jest oddziaływanie wzorów „kultury sformatowanej”, której rozsadnikiem są media. Zauważono, iż degenerującymi skutkami kulturowej niwelacji ogarnięci są wszyscy.

Odnosi się to również do środowiska, którego dotychczasową aktywność kulturową, uznać można – i to w skali ogólnopolskiej! – za wzorcową. W województwie śląskim tworzą to środowisko kręgi osób uprawiających z zamiłowaniem wielogłosowy śpiew chórally. W połowie dwudziestego wieku przyłączyły się do niego grupy muzykujące w zespołach instrumentalnych (orkiestry dęte).

Potrzebne są środki zaradcze. Te również można streścić w punktach. Na przedstawionej poniżej liście przedstawione zostały najważniejsze z nich:

- a) przywrócenie śpiewu jako istotnego składnika w procesie edukacji i wychowania;
- b) nakłonienie do współdziałania w tym zakresie różnych podmiotów – szkoła, dom, kościół, instytucje artystyczne, media;
- c) tworzenie pozytywnej atmosfery wokół amatorskich środowisk kulturotwórczych, zwłaszcza ruchu śpiewaczo-muzycznego, ze względu na zespołową, prospołeczną zasadę jego funkcjonowania;

- d) zwrócenie uwagi na konieczność angażowania w zorganizowanym ruchu muzycznym młodzieży, propagowanie zdrowego stylu życia, kreatywnego stosunku do rzeczywistości;
- e) realizacja programu uwrażliwienia na elementy muzyki i poetyckiego słowa oraz dziedzictwo kultury ludowej;
- f) zmiany w zasadach funkcjonowania środowisk amatorskich i mecenatu władz samorządowych i/lub państwowych, w kierunku m.in.:
 - przekształceń zainteresowań repertuarowych uwzględniających doświadczenia różnych nurtów twórczości współczesnej;
 - uzgodnienia w tym zakresie potrzeb dyrygentów/instruktorów z oczekiwaniami amatorów muzykowania;
 - uproszczenia procedur uzyskiwania środków finansowania amatorskiego ruchu artystycznego;
 - poprawienia korelacji działań i współpracy zawodowych placówek upowszechnienia kultury (Domy Kultury) z ruchem amatorskim reprezentowanym przez odpowiednie związki i stowarzyszenia, jak np. Śląski Związek Chórów i Orkiestr, oraz grupy działające samodzielnie.

Reasumując: wciąż istnieje szansa pokonania trudności, przewyciężenia dających o sobie znać w różnym stopniu negatywnych tendencji zmierzających do rozchwiania, chaosu, rozproszenia, dezorganizacji, zepsucia, upadku. Taką nadzieję daje obecna, w sumie zadowolająca kondycja śląskiego ruchu muzycznego, skutecznie przeciwstawiającego się oznakom „rewolucji kulturalnej”.